

7. YHTEENVETO

Tässä tutkielmassa on tutkittu kohdennetun sisällönanalyysin kautta, miten Kreikan kansan etninen identiteetti, kulttuurin omaleimaisuus kahtiajakoineen ja tanssien myyttis-rituaalinen tausta tulevat ilmi kahdessa kreikkalaisessa kansantanssissa, jotka ovat tsamikos ja tsifteteli. Tanssien erilaisuus nousee kaikkialla kreikkalaisyhteiskunnassa havaittavista kahtiajalautumisista. **Disemia** on kahtiajakautumisien aikaansaama kreikkalainen ilmiö, joka vaikuttaa muun muassa kreikkalaisen tapaan valita käytöksensä vallitsevan tilanteen sekä tilanteessa vaikuttavien ihmisten mukaan.

Vastakohta-asettelut ovat alkukantaisessa kulttuurissa tapa hahmottaa maailmaa ja asettaa se järjestykseen. Tutkijat ovat joissakin tapauksissa vertailleet rinnatusten Kreikan ja Kiinan kulttuureita. Syynä tähän on, että molempien kulttuurien historia ulottuu yhtäjaksoisesti tuhansien vuosien taakse. Molemmat kulttuurit sisältävät siten aineksia arkaaiselta ajalta, myös vastakohtaparien ilmenemisen. Kiinan alueen kulttuurissa vastakohtien parina ilmenee **yin/yan**-ajattelu, jossa toinen parin osapuoli rinnastetaan mieheen, toinen naiseen.

Islamilaisen kulttuurin kahtiajaoissa on sukulaisuutta kreikkalaisen kulttuurin kanssa. Vastaavasti Uusi Testamentti, Lähi-Idän kulttuuri-maailman läpileikkaus, rakentuu juutalaisen **lain** ja Jeesuksen julistaman **evankeliumin** vastakkainasettamiselle ja tästä aiheutuvalle jännitykselle. Vanhassa Testamentissa ovat vastakkain näkyvästi epäjumalien (Baal, Astarte) palvonta ja Jahwen, yhden, ainoan jumalan uskonto. Vastakohtaisuudet ovat luonnollinen osa luontoa ja ihmiselämää. Voiman ja vastavoiman laki (action-reaction) on fysiikan perussuure, johon perustuu esimerkiksi niinkin arkisen keksinnön kuin suihkumoottorin toiminta.

Tutkimusprosessin kautta tulen tässä tutkielmassa seuraaviin lopputuloksiin:

- Etninen identiteetti on etnisen ryhmän tietoisuutta itsestään omana ainutlaatuisena ryhmänään ja ryhmän ominaisuuksien julkituomista esittävän toiminnan kautta. Etninen identiteetti vaatii ylläpitoa toimiakseen. Etnistä identiteettiä voidaan pitää yllä juhlimalla yhdessä ryhmää yhdistäviä tekijöitä kuten kieltä, historiaa, kirjallisuutta ja musiikkia. Myös kansantanssit ovat ilmaus ryhmäidentiteetistä ja tanssit tuottaneesta kulttuurista. Kreikkalaisille musiikki, laulu ja tanssi ovat luonnollisia ja tavallisia itseilmaisun ja tunteenpurkamisen muotoja.

- Kreikkalainen kulttuuri sisältää lukuisia näkyviä ja näkymättömiä kahtiajakautumisia, joista keskeisimpiä on jako **mieheen liitettäviin ja naiseen liitettäviin** käsitteisiin, kohteisiin ja entiteetteihin. Tämä jako on tuottanut kansantanssin alueella miehisen tanssin huipentuman, tsamikoksen ja toisaalta naisen olemukseen ja tähän liittyvään hedelmällisyyteen (reproduktiokykyyn) perustuvan tsiftetelin. Kahden perinteen ääripäitä edustavan kansantanssin kehittämiseen ovat vaikuttaneet

- uskonnollisessa järjestelmässä vaikuttanut kahtiajako, (miesten hoitama julkinen uskonto, miespappuus - naisten salassa harjoittamat mysteerikultit)

- kansantanssiperinteessä vallitseva kahtiajako (maalaistanssit - suurkaupunkitanssit) ja

- kreikkalaisen kulttuurin kuvassa itsessäänkin vallitseva kahtiajakautuminen (kulttuuri-idealismi, *Hellenismos* - kansan oma perinne, *dhimotiki*, *Romiossini*).

- Tsamikos on kreikkalaisen miehenkuvan paraatinäytös. Tsamikos on hyppivä ja energinen sota- ja voitontanssi. Tanssissa toteutuu selkeimmässä muodossaan kreikkalaisen miehen rooliin olennaisena osana kuuluva **miehen performanssi**, tapa, jolla mies esittää ja todistaa miehisii ominaisuuksiaan. Miehen rooliin liittyy velvoite kyvystä suojella "oman" ryhmän (perheen, suvun, kotikylän, isänmaan) naisia, mikä osaltaan heijastuu tanssin olemuksesta. Tsamikos on myös Kreikan itsenäisyystaistelulle merkityksellisten **kleftien** tanssi. Tsamikos, toiselta nimeltään *kleftikos*, on kleftien muistelemisen tanssi, jota tanssitaan erityisesti kansallispäivän juhlallisuuksissa, toisaalta myös kouluissa ja asepalveluksessa.

- Tsifteteli on Lähi-Idän hyvin vanhoihin hedelmällisyysrituaaleihin etäisesti perustuva tanssi. Kaupunkiolosuhteissa myyttinen ja rituaalinen yhteys on katkenut, jolloin tsiftetelistä on muotoutunut hauskanpidon ja rentoutumisen muoto. Tanssi liittyy tanssitavernoissa ja yökerhoissa vietettävän illan kulkuun ja tunnelman kasvamiseen. Tsifteteli on eroottisväriltään paritanssi, jossa peilataan parin likkeitä, luodaan liikkeitä itse ja väristetään kehon osia. Tsifteteli on yöajan ja hämyisten tanssitavernoitten omaisuutta. Tanssissa manifestoituu naisen viekottelevuus, seksuaalinen vetovoimaisuus ja toimiva sukupuoliarvi. Tanssilla oli antiikin aikana paikkansa temppeleissä

suoritetuissa rituaaleissa. Tsiftetelissä koetaan parhaimmillaan, vaikei asiasta kenties puhuta, jännitteisen kosmoksen voimavirtojen virtaamista tanssijaan maasta ja ilmasta. Kreikkalaisissa häissä tsifteteli on morsiamen tanssi.

Avioliittoon pääsemisen tärkeys yhteiskuntaan jäsentymisen vuoksi ajaa tämänpäivän nuoret tytöt kisailemaan illanvietoissa keskenään viehättävyydestä, tsiftetelin tanssimisen kyvystä ja haluttavuudesta miesten silmissä. Kreikkaa ympäröivissä arabimaissa tanssitaan naisten keskuudessa tsiftetelin "sisarta", itämaista vatsatanssia. Hedelmällisyystansseja tunnetaan eri kulttuureissa kautta maailman aina Hawaijin hula-hulaa myöten.

Kreikkalainen kansantanssi- ja musiikkikulttuuri on rikas kokonaisuus, kuten kansanperinteet yleensäkin ovat. Kreikan tätä perinteen kokonaisuutta on kutsuttu pohjattomaksi aarrearkuksi. On totta, että Kreikan kansantanssin ja kansanmusiikin tutkimuksessa on edessä rannaton meri tutkimusmatkailijan (*kreikkalaisen* Kolumbuksen...?) purrelle ja mitä hedelmällisin tutkimusmaaperä etnografin auralle. Omalta osaltani Kreikan kulttuurin tutkiminen ja tanssikulttuurin opettaminen jatkuvat.

Tämän tutkimuksen tekeminen on ollut antoisa tehtävä. Olen tyytyväinen siihen, että olen voinut hyödyntää tämänlaajuisen työn yhteydessä Kreikasta vuosien varrella keräämääni tietoutta, samoin uskontotieteen opintojen suomia valmiuksia. Onhan Kreikka tunnetusti maa, kuten matkailumainos aikanaan totesi, "jossa voit kohdata jumaluuden joka askeleella". Myös tanssiaskeleella, lisää tähän. Kreikkalaisten uskoman mukaanhan kaikki hyvä tulee jumalilta. Jumalten jalanjäljissä kulkevat kreikkalaisen tanssin askeleet - jumalaiset askeleet.

KAAVIO 2. Tiivistelmä tsiftetelin ja tsamikoksen keskeisistä ominaisuuksista ja jäsentymisestä yhteiskunnan toimintaan.

Ominaisuus	TSIFTETELI	TSAMIKOS
Sukupuoli	Naiseen liittyvä, hedelmällisyys-rituaalit kaukaisena taustana.	Miehinen sota- ja voitontanssi.
Julkisuusaste	Intiimi, sisätiloissa yöaikaan tanssittu, ei estraditanssi, "valonarka"	Hyvin julkinen, varta vasten esitettävä juhlallinen seremoniatanssi. Katseltu tanssi. Juhlavat asut usein käytössä.

Ominaisuus	TSIFTETELI	TSAMIKOS
Liikkeet	Värinä, keinunta, pehmeys, viekotteleva, eroottinen. Myös teräviä liikkeitä. Lähekkäin parin kanssa tanssittu. Ei erityistä käsiotetta. Välillä tanssijat ovat kasvokkain. Voidaan tanssia myös yksin tai yksilönä muitten joukossa omin liikkein.	Hyppivä, ryhdikäs, voimakas, suuret liikkeet, lennokas. Ketjutanssi ja joukkotanssi. Soolo-osuuksia miehillä. Mies johtaa. Käsiote yhdistää tanssijoitten ketjun. Tanssitaan yhteisesti ryhmässä samaa askelta, johtaja kuvioi omia lisäkuvioita.
Ilmaisun sisältö	Ilmaisee tanssijassa vallitsevia, etenkin eroottisia ja vitaalisia voimavirtoja. Naisellisuuden julkituominen ja kokeminen. Aktiivinen ja toimiva seksuaalivietti. Aistikuus, koska kielletyt himot kytevät taustalla.	Miehen voiman, urheuden, ketteryyden ja toveruuden osoitus. Individualismi, (soolo-osuudet) vapaudentahto. Etnisen identiteetin yhteenkuuluvaisuuden ja vapauden tunteen katalysaattori
Kulttuuri-konteksti	Suurkaupunkitanssi, jolloin pieni tila riittää. (Itämaista tanssia on tanssittu teltoissa.) Voidaan tanssia myös pöydän päällä. Ei liioin tanssita paljaalla maalla, yleensä sisätilojen tanssi. Nauha-tallennemusiikki usein tanssimusiikin lähteenä, urbaanin musiikin "kombania" on myös mahdollinen.	Maalaistanssi sekä estraditanssi. Vaatii paljon tilaa ja valoa. Esitystilanteissa esityksen virallisen ja juhlallisen yhteyden kasvaessa vaatii myös orkesterin.
Erityistä	Myös miespari voi tanssia keskenään. Toinen esittää tällöin naisen osan. Nykyisin Kreikan suurkaupungeissa nuorten naisten keskinäisen "vaikutuksentekokilpailun" ja viehättävyydestä kilpailemisen tanssi.	Naiset eivät keskenään tanssiessaan saa tehdä yhtä suurieleisesti ja mahtipontisesti kuvioita kuin miehet. Juhlapäivinä tanssivat esityksissä vain miehet keskenään.

LIITE 1. KREIKKALAISEN TANSSIN JA MUSIIKIN INTERNET-OSOITTEITA 1997.

Tämä sivu on harppaus virtuaalitodellisuuteen - jottei kaikki kirjoittamani jäisi kuolleeksi kirjaimeksi. Jos et löytänyt kylliksi mieleistä tietoa kirjastani, voit hakea lisää lukuisista Internetin osoitteista, jotka käsittelevät Kreikkaa eri näkökulmista. Osoitelistani ei ole mitenkään tyhjentävä. Päinvastoin, saat itse etsiä lisää.

Tässä alla seuraa karkea toimintaohje niille, jotka eivät ole ennen tutustuneet Internetin palveluihin.

- Etsiydy Internet-yhteydellä varustetun tietokoneen luokse. Kaupungin- ja kunnankirjastoissa alkaa olla tarjolla tämänkaltaisia koneita, joitten käyttö on lisäksi maksutonta. Maksuista tosin on jo keskusteltu. Klikkaa hiirellä selainohjelmaan, jollaisia ovat esimerkiksi Netscape ja Microsoft Explorer, ellei koneessa ole jo ohjelma päällä.

- Käyttämässäsi koneessa saattaa olla kotisivu päällä. Siirry hiirtä klikkaamalla hakuohjelmaan, jollaisia ovat esimerkiksi Alta Vista, Yahoo!, Lycos ja monet muut. Hakuohjelma kysyy haettavaa sanaa tai aihepiiriä, joka sinun tulee kirjoittaa tietokoneen antamaan tilaan.

Kirjoita tyhjään tilaan alla olevasta luettelosta yksi haluamasi rivi, esimerkiksi Hellenic Dance Info Page. (Alleviivausta ei tarvitse kirjoittaa.) Klikkaa hiirellä "etsi" -komento, search, jolloin kone lähtee etsimään sivua. Odottaminen saattaa kestää. Ruutuun ilmestyy tällöin tiimalasin kuva.

Jos oheisen listan rivin nimi ei mahdu hakuohjelman etsintäruutuun kokonaan, voit kirjoittaa vain joitakin sanoja, esimerkiksi sanat Hellenic Dance. Kone tarjoaa sinulle sivuja, jotka vastaavat (paremmuusjärjestyksessä) haluamaasi sanaa tai sanoja. Klikkaa hiirellä haluamasi sivu.

- Jos tiedät Internet-sivun osoitteen kokonaisuudessaan, osoite alkaa tyyliin <http://>, voit siirtyä myös suoraan tiedostoa koskevalla open -komennolla haluamallesi sivulle. Klikkaa hiirellä open -komento, (joka saattaa olla piilossa file -option alla) jolloin tietokone pyytää kirjoittamaan haluamasi sivun osoitteen.

Voit kirjoittaa kokeeksi vaikka sivun, jolta olen poiminut alla luettelemani osoitteet eli linkit. Linkki tarkoittaa kuvaruudulle kirjoitettua sivun osoitteen otsikkoa, jonka nimeä hiirellä klikkaamalla pääset tälle

sivulle suoraan. Kirjoita open -option kysymään tilaan <http://www.vic.com/asteria/links.html> ja paina ok tai open.

- Kirjan kirjoittamisen aikoihin olen siirtämässä kreikkalaishenkistä kotisivua pois koulun koneesta uuteen paikkaan. Uusi osoite ei ole tässä vaiheessa selvillä, mutta voit etsiä verkkomeikäläistä esim. Alta Vista -ohjelman avulla hakusanan ollessa Jaakko Kara ja tarkastaa olenko saanut mitään aikaan. Tiettävästi vuonna 1997 rakennetaan myös valtakunnallisen Suomi-Kreikka-yhdistysten liiton Internet -sivuja. Tätä kirjoitettaessa työ on kesken. Lisätietoa saat Kreikka-yhdistyksistä.

- Ota huomioon, että yhteydensaanti haluamallesi sivulle saattaa kestää tuskallisen kauan, etenkin Internetin käytön ruuhka-aikana. Joskus taas hyvistä yrityksistä huolimatta ei haluttu sivu ilmaannu tai tulee kaikkea muuta mahdollista harmia laidasta laitaan. Niinpä niin, asioiden perinpohjaiseen sotkemiseen tarvitaan tietokone. Hauskoja hetkiä verkon parissa. Purjehdi sisään!

OSOITTEET:

Afifa (Vatsatanssin nettilehti *Afsana*, suomeksi, osoitteessa www.afifa.fi)

AGEE Greek Culture Page (Kulttuuritietoa linkeineen)

Anna Mavromatis Home Page (Taidetta, runoutta, kuvia, linkkejä)

Asteria Folk Dance Group (Amerikassa toimiva ryhmä, myös valokuvia)

Corelis, Jon (Musiikkitietoutta)

Cypriot Folk Dances (Kyproksen tansseista tietoa)

Greek American Folklore Society (Tanssikulttuurin tietopaketti)

Greek Folk Dance Resource Manual (Alan yhdistyksiä luetteloitu)

Hellas List Home Page (Linkkejä joka sortin Kreikan kokemiseen)

Hellenic Dance Info Page (Yksityiskohtaista tietoa kansantansseista)

Hellenic Dancers of St. Louis (Amerikankreikkalaisten tanssiryhmä)

Hellenic Resources Network (Palveluhakemisto)

History of Greek Dance (Kreikkalainen tanssi eri aikakausina)

La Troupe Folklorique Grecque Syrtaki (Kanadankreikkalaisten ryhmä)

Minos Dance Group of France (Ranskankreikkalaisten ryhmä)

Museum of Greek Popular Musical Instruments (Soitinmuseovierailu)

Nick Trivelas, bouzouki player (Buzukimusiikin tietoa)

Talman home page (Musiikki- ja Kreikka-tietoutta sekä linkkejä)

The Greek Indexer (Palveluhakemisto aiheeseen kuin aiheeseen)

Zissopoulos, John (Rebetikoa, nuotteja ja musiikkitietoutta)

MUUTAMIA MUITA HYÖDYLLISIÄ OSOITTEITA:
(Ellet sitten hyödynnä näitä linkkeinä toisilta sivuilta.)

<http://web.ukonline.co.uk/Members/argyros.argyrou/dances.htm>
(Ted Petridisin tanssioppaan kaaviot verkkomuodossaan. Sivulla on *armenaki* -kansanlaulun soiva näyte. Sivulle pääsee linkin kautta klikkaamalla Hellenic Dance Info Pagelta yhtä hyvin.)

<http://www.hri.org/GAFS> (Greek American Folklore Society'n koko osoite. Mukana myös aimo annos kreikkalaishenkisiä linkkejä)

<http://www.vic.com/asteria> (Asteria -tanssiryhmän koko osoite)

<http://ns1.filetron.com/Grkmanual/IOFA93.html> (Tästä osoitteesta löydät Charles Kyriacoun englanninkielisen luennon kansantanssin opetuksesta)

<http://ns1.filetron.com/Grkmanual/IOFA91.html> (Charles Kyriacoun artikkeli klassisen Kreikan perinnöstä tämän päivän kansantanssille)

<http://ns1.filetron.com/Grkmanual/manual.html> (Charles Kyriacoun Greek Folk Dance Resource Manual -sivu. Tarjolla värikuvia ja kirjanmyyntiä)

* * * * *

LIITE 2. HEDELMÄLLISYYDEN JA RAKKAUDEN JUMALATTARIA PAREINEEN

Seuraavaan, tsiftetelin kulkemaan pitkään tiehen jäsentyvään listaan, on koottu esihistorian ja antiikin hedelmällisyysjumalattaria pareineen. Jaottelut taikka nimet eivät ole ehdottomia, koska jumaluuksilla on ollut lukuisia nimiä. Lisäksi jumaluudet ovat esiintyneet eri hahmoissa samankin kulttuurin uskonnossa ja myyteissä. Jotkut jumaluudet ovat olleet monille kansoille yhteisiä, vaikka nimi olisikin vaihdellut.

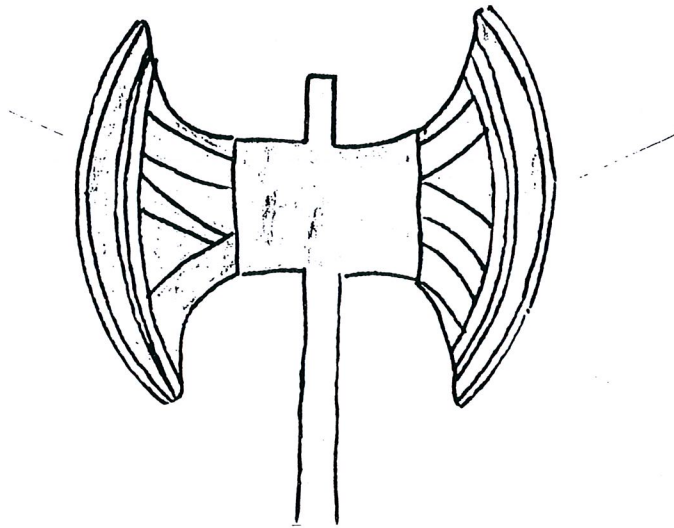
<i>Jumala</i>	<i>Pari</i>	<i>Maa/kulttuuri/kansa</i>
Kybele/ Cybebe	Attis	Kreikka, Vähä-Aasia Rooma
Afrodite	Adonis	Kreikka, erit. Kypros
Ishtar/ Astarte/ Thalat	Tammuz	Mesopotamia, Babylonia
Mehiläis- kuningatar	Härkä, <i>taurus</i>	Kreeta
Isis	Horus	Egypti

Muita hedelmällisyysjumalattaria, seuraavat ilman pariaan:

Gaia	Kreikka
Rhea	Kreikka, erit. Kreeta
Artemis	Kreikka, erit. Vähä-Aasia
Venus	Rooma
Mylitta	Kreikka
Tiamat	Assyria
Dummuzi	Mesopotamia
Inanna	Sumerilaiset
Nuth/Neith	Egypti

<i>Jumala</i>	<i>Maa/kulttuuri/kansa</i>
Demeter	Kreikka
Esma	Eteläslaavit
Vesta	Rooma
Jamadagni	Intia

•Afroditen ja Kybelen papittarien lisäksi temppelipapittaria ja toimeen liittyvää prostituutiota on esiintynyt muissakin kulteissa. Roomalaisten uskonossa toimivat Vestan, kotilieden papittaret. Intialaisilla on maaseudulla edelleen toiminnassa oleva *devadasi* -instituutio.

•Kreetalainen kaksoiskirves *labrys*, kuun jumalattaren symboli. Kuun vaiheet liittyivät läheisesti hedelmällisyyden symboliikkaan. Jumalattaren nimi oli oletettavasti *Pasifae*, "kokonaan loistava". Tanssin, juomauhrin ja rukouksien ajateltiin saavan täysikuun, uudistuvan hedelmällisyyden symbolin, esiin.²⁴⁰

240 David, Worm & Gaitanides, 33.

LIITE 3. Kreikan kansallispäivän vieton ohjelma Töölön ala-asteen (kreikkalaisella) koululla 25.3.1991.²⁴¹

25. MAALISKUUTA 1821-1991

"170 VUOTTA"

12:00 Aloitus - Ensimmäinen puolisko

-Runo lipusta, oppilas Sofia Solonaki

-Laulu lipusta, oppilas Petri Butsi

-Runo maaliskuun 25:lle päivälle, oppilas M. Basdeki

-Laulu maaliskuun 25:lle päivälle, oppilas R. Ghalitsu

-Myrskyisän vapaaksilaskeminen, oppilas Petri Butsi

-Kleftipojat, kansanlaulu, oppilas S. Jannopulo

-Hurjistunut venhe - runo, oppilas S. Polihronidhi

-Kalojen kunnia - runo, oppilas Savva Jannopulo

12:20

-Koulun opettajan tervehdys, M. Eleftheriu

-Runo Kreikalle, oppilas Marina Basdeki

-Laulu Kreikalle, oppilas Sof. Polihronidhi

-Kreikkalaisen yhdistyksen johtajan tervehdys, N. Avgusti

-Runo Kreikalle, oppilas Marina Jannopulo

-Vanhempien ja oppilaitten yhdistyksen sihteerin tervehdys,

rva Marju Lehtinen-Galitsu

241 Tämä sivu on kirjoittajan tekemä käännös juhlassa jaetusta kreikankielisestä käsiohjelmasta, josta kirjoittajalla on oma kappaleensa. Alkuperäisen ohjelmalehtisen on kirjoittanut tuolloin Töölön ala-asteen koulun ja Helsingin yliopiston kielikeskuksen opettaja, Master of Arts Manos Eleftheriu.

- Laulu rauhalle, oppilas Mar. Jannopulu
 - Runo ystävyydelle, oppilas Roza Ghalitsu
 - Kreikan tasavallan presidentin tervehdyssanat.
- Lukee Kreikan lähetystön sihteeri hra K. Kakisisis
- Kansallislaulu

13:00 Toinen puolisko

- Musiiikkia ja laulua, muusikot Dimitri Athanasiu, Teuvo Ryyänen ja Tarja Ryyänen
 - Oppilaitten esittämiä kreikkalaisia kansantansseja perjantaipäivän kunniaksi
1. Kalamatianos, 2. Tsamikos

- ASTERI-ryhmä, kreikkalaisia tansseja
1. Tsamikos, 2. Karaguna, 3. Jerakina,
 4. Kalamatianos

- SUSTA-ryhmä, kreikkalaisia tansseja
1. Plataniotiko Nero, 2. Ballos, 3. Haniotikos,
 4. Maleviziotikos, 5. Hasapikos, 6. Kalamatianos

**KIITÄMME SIITÄ, ETTÄ KUNNIOITATTE
LÄSNÄOLOLLANNE TILAISUUTTAMME.**

PALJON ONNEA!

KREIKKALAINEN YHDISTYS

KREIKKALAINEN KOULU

8. LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lähteet ja kirjallisuus ovat samat kuin pro gradu -työssäni. Olen hyödyntänyt lisäksi joitakin uusia lähteitä tätä teosta varten.

1. Haastattelut

Kreikan kansantanssin ystävät -yhdistyksen puheenjohtaja Helena Lindbergin haastattelu Helsingissä 22.3.1988. Nauhoitettu, tekijän hallussa.

Puhelinkeskustelu tanssinohjaaja Christina Wallin kanssa 25.9.1994, jolloin informantti vastasi aiemmin esitettyihin kysymyksiin. Kirjalliset muistiinpanot keskustelusta tekijän hallussa.

2. Luennot

af Hällström, G.

Luentosarja Helsingin yliopiston teologisessa tdk:ssa 7.-11.2.1994: kreikkalais-roomalaiset uskonnot varhaiskristillisyyden tulkinnassa.

3. Televisio-ohjelmat

"Hermunen"-haastatteluohjelma 14.4.1994, MTV 3, toimittajana Anna-Kaisa Hermunen. Raamatun ajan homoseksuaalisuutta käsitelleessä ohjelmassa vieraana TT Martti Nissinen.

4. Sanomalehdet

Helsingin Sanomat 13.2.1944, Reuter, Kreikkalaisia ajetaan kapakoista kotiin.

Helsingin Sanomat 14.2.1994, Jokelin, R. Kreikka on yhä EU:n rupujäsen.

Helsingin Sanomat 1.4.1994, Reuter, Makedonian kiistat saivat yli miljoona liikkeelle Kreikassa.

Helsingin Sanomat 14.4.1994, Himma, K, Kreikka ajautunut riitoihin EU:n ja naapureidensa kanssa.

Helsingin Sanomat 16.10.1994, Mikkeli, H, Idän ja lännen välissä.

Helsingin Sanomat 15.11.1994, Strömberg, J, Kreikan ja Turkin suhteet kiristyivät.

Helsingin Sanomat 26.3.1995, Haarmann, H, Maria-kultti.

Kainuun Sanomat 20.10.1996, Torniainen, U, Diskotanssi on naiselle nautintoa ja flirttailua.

5. Aikakaus- ja järjestölehdet

Ethnicity 1/1974, Isajiw, W, Definitions of Ethnicity.

Filellinas 34/1992. Stenberg, A, MINÄ ja muut arvot.

Filellinas 40/1995. Mikes, G, Miten olla kreikkalainen. Oppitunti edistyneelle luokalle.

Helsingin Suomi-Kreikka-yhdistyksen jäsenlehti 6/1992. Sinerma, H, Suomalaismajuri oli vapauttamassa Kreikkaa.

Suomen Sotilas 4/1992-lehdessä julkaistun artikkelin lyhennelmä. Referoijan nimeä ei mainita.

Helsingin Suomi-Kreikka-yhdistyksen jäsenlehti 3/1993. Sano se elein ja ilmein, lyhennelmä teoksesta Axtell, R, Kaiken maailman eleet, suom. I. Palmroth. Referoijan nimeä ei mainita.

Kronikka 1/1994, Remes, P, Kleffit.

Yliopisto 17/1994, Matilainen, P, Vanhan ajan vahvat naiset.

ŠAHRAZAD, itämaisen tanssin vuosijulkaisu nro 4/1991, Walli, C, Kreikkalainen aarrearkku.

6. Painamattomat lähteet

Nieminen, E-M, 1992

Kupillinen kahvia? Vähän ouzoa? Isäntien ja vieraiden väliset suhteet Rodoksella. Pro gradu- työ Helsingin yliopiston humanistisessa tdk:ssa.

Nygren, A, 1988

Etnisyys ryhmän ominaisuutena: konseptuaalinen analyysi. Pro gradu-työ Helsingin yliopiston historiallis-kielitieteellisessä tiedekunnassa.

Kuusniemi, J, 1990

Anatolian äitijumalatar. Tapaustutkimus Catal Höyk'in ja Fryygian jumalattarista sekä suhde maskuliiniseen periaatteeseen.

Proseminaarisesitelmä René Gothónin johtamassa proseminaarissa 27.11.1990. Helsingin yliopisto, uskontotieteen laitos.

7. Videonauhat

Tanssiryhmä "SUSTAN" 1-vuotisjuhlaesitys Itäkeskuksen monitoimitalossa, tsifiteteli.

Kreikan kansantanssin ystävät ry:n esiintyvän tanssiryhmän, "SUSTAN", videoitu yksivuotisjuhlaesitys Itäkeskuksen monitoimitalossa Helsingissä 15.5.1988. Kirjoittajalla kopio tallenteesta.

8. Kirjallisuus

Allardt, E, 1983

Sosiologia I. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo-Helsinki-Juva.

Anttonen, V, 1992

Uskonto ihmisen elämässä ja kulttuurin rakenteessa. Artikkelit J. ja K. Pentikäisen toimittamassa teoksessa Uskonnot Maailmassa. Porvoo-Helsinki-Juva, WSOY.

Aronen, J, 1992

Antiikin Kreikka ja Rooma. Artikkelit J. ja K. Pentikäisen toimittamassa teoksessa Uskonnot Maailmassa. Porvoo-Helsinki-Juva, WSOY.

Browning, R, 1989

Greeks and Others. From Antiquity to the Renaissance. Artikkelit saman tekijän teoksessa History, Language and Literacy in the Byzantine World. Variorum Reprints, Northampton.

David, T, Gaitanides, J & Worm, S, 1982

Kreikan Saaristo. Kirjayhtymä, Helsinki. Copyright 1980 by Reich Verlag AG, Luzern.

Dimas, I

Elleniki paradosiaki hori. Ateenan kansallinen liikunta-akatemia ja Nea Veltiomeni ekdosi. Julkaisuvuosi tuntematon.

Durant, W, 1951

Kreikan kulttuuri. (Suom. Antero Manninen). Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo, Helsinki.

Erholm, E, 1984

Viestinnän peruskurssi. Etäoppimateriaali. Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Helsingin yliopiston monistepalvelu. Painatusjaos, Helsinki.

Hanna, J. L, 1987

Dance, Sex and Gender. Signs of Identity, Dominance, Defiance and Desire. Chicago and London, The University of Chicago Press.

Hellstam, D, 1981

Folkdanser. 1. Norden. Falköping, Gummessons Tryckeri AB.

Herzfeld, M.

1982 Ours Once More. Folklore, Ideology and the Making of Modern Greece. Austin, University of Texas Press.

1985 The Poetics of Manhood. Contest and Identity in a Cretan Mountain Village. New Jersey, Princeton University Press.

1987 Anthropology through the Looking-Glass. Critical Ethnography in the Margins of Europe. Cambridge, Cambridge University Press.

Krejci, W, 1985

What Is a Nation? Artikkelit teoksessa Religion and Politics in the Modern World. New York and London, New York University Press.

Lange, R, 1975

The Nature of Dance. An Anthropological Perspective. London, MacDonald & Evans Ltd.

Leach, E, 1974

Claude Lévi-Strauss. Revised Edition. The Viking Press Inc. New York, USA.

Niemeläinen, P, (toim.) 1983

Suomalainen kansantanssi. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Parpola, A, 1992

Hindulaisuuden viisi vuosituhatta: Durgan kultin alkuperästä. Artikkelit J. ja K. Pentikäisen toimittamassa teoksessa Uskonnot Maailmassa. Porvoo-Helsinki-Juva, WSOY.

Pelto, G.H. & Pelto J.P, 1980

Antropologinen tutkimus. Kenttätöön oppikirja. Suomen Antropologinen Seura, Helsinki 1980.

Pentikäinen, J.

Uskontotieteen tutkimusalat. Eripainos teoksesta Johdatus teologisiin oppiaineisiin, STUDIA THEOLOGICA. Julkaisija Helsingin yliopiston uskontotieteen laitos. Julkaisuvuosi tuntematon.

Petridis, T, 1975

Greek Dances. Athens, Lycabettus Press. Copyright Ted Petrides.

Raftis, A, 1987

The World of Greek Dance. Athens, The International Organization of Folk Art - UNESCO C.

Salaman, R

Pieni kreikkalainen keittokirja. (Suom. Pirkko Niinimäki). Kustannusosakeyhtiö Tammi. Printed in the EU 1994. Copyright 1990 The Appletree Press, Ltd.

Schierup, C-U & Ålund, A, 1986

WILL THEY STILL BE DANCING? -Integration and Ethnic Transformation among Yugoslav Immigrants in Scandinavia. Department of Sociology, University of Umeå, Sweden.

Schildt, G, 1976

Dianan saari. Helsinki, Otava.

Setälä, P, 1993

Antiikin nainen. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Seppänen, S, 1993

Itämainen tanssi. Helsinki, copyright Sirke Seppänen ja Tammi. Gummerus.

Simonsuuri, K, 1994

Ihmiset ja jumalat. Myytit ja mytologiat. Kirjayhtymä oy, Helsinki.

Smart, N, 1985

Religion, Myth and Nationalism. Artikkeliteoksessa Religion and Politics in the Modern World. New York and London, New York University Press.

Toimituskunta, 1978

Otavan iso musiikkitietosanakirja. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Tuominen-Gialitaki, M, 1990

KREETA - Tuulten ja myyttien saari. Helsinki, julkaisija Suomen matkailuliitto. Gummerus oy. Copyright Merja Tuominen-Gialitaki.

Vornanen, R.

1988 Kreikka pintaa syvemmältä. Helsinki, julkaisija Suomen matkailuliitto. Gummerus oy.

1984 Kreikkalaisia tansseja. Tanssien taustaa ja 21

tanssin ohjeet sekä aakkosellinen tanssiluettelo. Helsinki, Suomi-Kreikka-yhdistysten liitto.

Youngerman, S, 1975

Method and Theory in Dance Research: An Anthropological Approach. Artikkeliteoksessa 1975 Yearbook of the International Folk Music Council. Vol. 7. Canada, the International Folk Music Council.